

انتظار، بایدها و نبایدها

ابراهیم شفیعی سروستانی

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱
----------------	---

● فصل اول: انتظار در تفکر شیعه

مقدمه	۵
۱. مفهوم انتظار	۹
۲. ضرورت انتظار	۱۶
۳. فضیلت انتظار	۱۹
چرا این همه فضیلت؟	۲۱
۴. وظایف منتظران	۲۵
۴-۱. شناخت حجت خدا و امام عصر علیه السلام	۲۵
۴-۲. پیراستگی از بدی‌ها و آراستگی به خوبی‌ها	۳۲
۴-۳. پیوند با مقام ولایت	۳۷
۴-۴. کسب آمادگی برای ظهور حجت حق	۴۱
۴-۵. ارتباط با فقها و مراجع تقلید	۴۶
۴-۶. دعا برای تعجیل فرج	۴۷
۴-۷. بزرگداشت یاد و نام حضرت مهدی علیه السلام	۴۹
۵. نقش سازنده انتظار	۵۲
۵-۱. از زاویه مفهوم انتظار	۵۳
۵-۲. از زاویه متعلق انتظار	۵۵

● فصل دوم: بایدها و نبایدهای ترویج انتظار

۶۱	مقدمه
۶۳	۱. ارتباط معنوی با امام عصر علیه السلام
۶۸	۲. شناخت دیدگاه‌های موجود در زمینه باور مهدوی
۶۹	۲-۱. دیدگاه کلامی - تاریخی
۸۷	۲-۲. دیدگاه فرهنگی - اجتماعی
۱۰۰	۳. رعایت اخلاص در عمل و پیراسته داشتن نیت
۱۰۴	۴. توجه به جایگاه و شأن رفیع امام عصر علیه السلام
۱۰۸	۵. دشمن‌شناسی و دوست‌شناسی
۱۱۰	۵-۱. توتلی و تیزی در آموزه‌های اسلامی
۱۱۲	۵-۲. ضرورت دوست‌شناسی و دشمن‌شناسی
۱۱۳	۶. توجه به دیدگاه‌ها و نظرات مراجع عظام تقلید
۱۱۵	۷. توجه به آفت‌ها و آسیب‌های اندیشه مهدوی
۱۱۵	۷-۱. عوام‌زدگی و سطحی‌نگری
۱۱۷	۷-۲. روشنفکرزدگی و تأویل‌گرایی
۱۱۸	۸. زدودن مطالب ضعیف و باورهای نادرست
۱۲۲	۹. توجه به کارکردهای مجالس و مراسم مهدوی
۱۲۴	۱۰. گشودن زوایای جدید در طرح مباحث مهدوی
۱۲۶	۱۱. پرهیز از تعیین وقت برای ظهور
۱۲۹	۱۲. پرهیز از طرح مطالب سست، واهی و بی‌اساس
۱۳۲	۱۳. پرهیز از اغراض جناحی و گروهی
۱۳۳	۱۴. پرهیز از موضوعات و مباحث کم‌اهمیت یا بی‌اهمیت
۱۳۵	کتابنامه

پیشگفتار

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های مکتب تشیع، اعتقاد به امام مهدی علیه السلام به عنوان آخرین حجت خداوند، واسطه فیض الهی و نجات‌بخش موعود است. براساس این اعتقاد حضرت مهدی علیه السلام در حال حاضر نیز زنده، شاهد و ناظر اعمال همه جهانیان بویژه شیعیان خود، فریادرس در ماندگان و در انتظار روزی است که به فرمان خدا حرکت رهایی‌بخش و قیام عدالت‌گستر خود را آغاز کند.

با توجه به این اعتقاد موضوع «انتظار» در این مکتب جایگاه خاصی داشته و بخش عمده‌ای از معارف شیعی را به خود اختصاص داده است.

متأسفانه باید اذعان داشت که با وجود جایگاه بلندی که انتظار در مکتب شیعه دارد و با وجود تأکیدها و سفارش‌های فراوانی که از سوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام بر موضوع انتظار فرج شده است، شیعیان چنان‌که باید و شاید به این موضوع اهتمام نداشته و توجهی در خور به ابعاد مختلف آن نکرده‌اند. در چند سال گذشته نیز اگرچه اقبال مردم به باور مهدوی و فرهنگ انتظار چندین برابر شده و به‌ویژه از سوی جوانان شور و اشتیاق فراوانی برای شناخت بیشتر این موضوع ابراز می‌شود، اما تلاش مناسبی از سوی حوزه‌های علمیه، نهادهای آموزشی و مراکز علمی و فرهنگی کشور برای آشناسازی نسل جوان با این باور و فرهنگ صورت نگرفته است و جامعه ما همچنان از نبود آثار مستند، مستدل و متقن که بازبان روز و متناسب با استعداد و توانایی مخاطبان مختلف ابعاد گسترده

موضوع یادشده را تشریح و تبیین کنند، رنج می‌برد. از این رو بر متولیان امور فرهنگی، تبلیغی و آموزشی کشور، به ویژه رسانه‌های عمومی لازم است که بیش از پیش این موضوع را مورد توجه قرار دهند و با برنامه‌ریزی اساسی نیازهای مختلف نسل امروز را در این زمینه برآورده سازند.

کتاب حاضر با هدف پاسخگویی به پرسش‌ها و ابهام‌های موجود در زمینه فرهنگ انتظار از یک سو و تبیین بایسته‌های ترویج و تبلیغ این فرهنگ از سوی دیگر فراهم آمده است و از این رو در فصل اول آن مباحث مختلف مرتبط با فرهنگ انتظار، همچون مفهوم، ضرورت و فضیلت انتظار، وظایف مستظران و نقش سازنده انتظار به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است و در فصل دوم آن نیز مهم‌ترین بایدها و نبایدهایی که شایسته است مراکز، مؤسسات و نهادهای فرهنگی، تبلیغی، تحقیقی و... در زمینه ترویج و تبلیغ فرهنگ و باور مهدوی مورد توجه قرار دهند، بررسی شده است.

در این کتاب تلاش شده که پس از تبیین و توضیح هر موضوع، منابع و کتاب‌های مرتبط با آن موضوع نیز معرفی شود تا خواننده به راحتی بتواند در زمینه آن موضوع به پژوهش و مطالعه تفصیلی بپردازد.

در پایان آرزو می‌کنیم که این اثر مورد قبول حضرت بقیةالله‌الاعظم، ارواحنا له الفداء، واقع شود و بتواند پرسش‌های مختلفی را که در زمینه موضوع انتظار مطرح است پاسخ گوید. ان شاء الله

ابراهیم شفیعی سروستانی

۱۳ رجب ۱۴۲۵

مقدمه

عظمت و جودی و ابعاد مختلف شخصیت حضرت صاحب الامر علیه السلام باعث شده است که در طول هزار و اندی سال که از غیبت کبری می‌گذرد، هر گروه از مردم بسته به گرایش‌های خاص اعتقادی، اجتماعی و فرهنگی که داشته‌اند، از دیدگاهی خاص به تحلیل شخصیت و تعیین جایگاه آن حضرت در عالم هستی بپردازند و هر گروه تنها درک و تصور خود از این موضوع را تصور درست و مطابق با واقع از شخصیت آن یگانه هستی تلقی کنند.

در این میان جمعی از اصحاب سیر و سلوک و رهروان طریق عرفان و معنا با طرح موضوع خلیفه‌الله و انسان کامل و پرداختن به نقش حجت الهی در عالم هستی، تنها به جنبه فراطبیعی آن وجود مقدس توجه کرده و از سایر جنبه‌ها غفلت ورزیدند.

گروهی دیگر از اصحاب شریعت توجه خود را تنها معطوف به جنبه طبیعی آن وجود مقدس ساخته و ضمن مطرح کردن نقشی که آن حضرت به عنوان امام و پیشوای مردم به عهده دارند هیچ‌گونه مسئولیتی را در زمان غیبت متوجه مردم ندیدند و تنها تکلیف مردم را این دانستند که برای فرج آن حضرت دعا کنند تا خود بیایند و امور مردم را اصلاح کنند.

عده‌ای هم ضمن توجه به جنبه فراطبیعی و طبیعی وجود مقدس حضرت حجت (ع) تمام هم و غم خود را متوجه ملاقات با آن حضرت ساخته و تنها وظیفه خود را این دانستند که با توسل به آن حضرت به شرف ملاقات با آن ذات اقدس نائل شوند.

اما در این میان گروهی با در نظر گرفتن همه ابعادی که بدان‌ها اشاره شد، به طرح معنای درست انتظار پرداخته و در صدد تعیین وظیفه و نقش مردم در دوران غیبت برآمدند. در این دیدگاه، هم مسئله خلافت الهی انسان‌گامی مطرح است، هم به جایگاه و نقش مردم در قبال آن حضرت توجه شده و هم وظیفه‌ای که مردم در دعا برای حفظ آن وجود مقدس و تعجیل در ظهورش دارند از نظر دور داشته نشده است.

شاید بتوان امام راحل امت، قدس سره، را به عنوان درخشان‌ترین چهره از گروه اخیر ذکر کرد. ایشان با صراحت به نقد و بررسی برداشت‌های مختلفی که از مسئله انتظار فرج وجود دارد، پرداخته و دیدگاه خاص خود را در این زمینه چنین مطرح ساختند:

البته این پر کردن دنیا را از عدالت، این را ما نمی‌توانیم بکنیم، اگر می‌توانستیم می‌کردیم. اما، چون نمی‌توانیم بکنیم ایشان باید بیایند. ... اما ما باید فراهم کنیم کار را، فراهم کردن اسباب این است که کار را نزدیک بکنیم، کار را همچو بکنیم که مهیا بشود عالم برای آمدن حضرت (ع) ...^۱

ایشان در جایی دیگر نیز درباره مفهوم «انتظار فرج» می‌فرمایند:

انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام است و باید کوشش کنیم تا قدرت اسلام در عالم تحقق پیدا کند. و مقدمات ظهور ان‌شاء الله تهیه شود.^۲

۱. صحیفه نور (مجموعه رهنمودهای امام خمینی، قدس سره)، ج ۲۰، ص ۱۹۸-۱۹۹.

۲. همان، ج ۷، ص ۲۵۵.

برای شناخت جایگاه و مفهوم انتظار در تفکر شیعی برخی از روایاتی را که در این زمینه وارد شده است مورد بررسی قرار می‌دهیم تا روشن شود که:

۱. معنا و مفهوم انتظار چیست؟
۲. آیا انتظار ضرورت دارد؟
۳. فضیلت آن چیست؟
۴. چه وظایفی در عصر غیبت بر عهده منتظران است؟
۵. انتظار چه آثار سازنده‌ای بر فرد و جامعه دارد؟